

3. Нойберт А. Прагматические аспекты перевода / А. Нойберт // Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике. – М., 1978. – С. 185–202.
4. Селіванова О. О. Світ свідомості в мові. Мир сознания в языке. Монографічне видання / О. О. Селіванова. – Черкаси : Чабаненко Ю., 2012. – 488 с.
5. Oxford Dictionaries. – Режим доступу: <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/local>.
6. Академічний тлумачний словник української мови. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://sum.in.ua/s/komunaljnyj>.

Список ілюстративного матеріалу:

1. Хемінгуей Е. Твори в 4-х томах. Том 1/ Перекл. з англ. Марка Пінчевського. – К.: «Дніпро», 1979. – 646 с.
2. Hemingway, Ernest. The Sun Also Rises. – Avenue of the Americas New York, NY, 1954. – 251 p.

Науковий керівник: кандидат філологічних наук О.І. П'єсух

ХУДОЖНЯ СТИЛІЗАЦІЯ РОЗМОВНОСТІ В НІМЕЦЬКО-УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ (НА ПРИКЛАДІ ПЕРЕКЛАДУ РОМАНУ Е. М. РЕМАРКА “DREI KAMERADEN”)

Н. Г. Доленко

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Проблема художньої стилізації розмовності в розрізі перекладу залишається актуальною темою для досліджень сучасних теоретиків та практиків перекладу. Адже розмовна лексика є тим містком, який поєднує автора, його героїв і читача, наближує їх один до одного, дозволяє читачеві проникнути у світ, створений автором, сприяє реалістичному зображенню характерів персонажів. Завдання інтерпретатора полягає в адекватному відтворенні використаних автором засобів моделювання розмовності шляхом застосування різноманітних перекладацьких трансформацій. Дослідження окремих аспектів цього питання і знаходиться в центрі нашої розвідки.

Перш за все, з'ясуємо межі категорії розмовності. У мовознавстві вже давно вкоренився термін «розмовна лексика». Проте такий пласт лексики традиційно належить до розмовно-побутового стилю, пов'язаного, як правило, з усним мовленням. Позаяк твори художньої літератури представлені здебільшого у письмовій формі, ми можемо говорити лише про стилізацію (актуалізацію, моделювання, типізацію, імітацію) розмовності засобами певної мови, тобто про відображення в писемному тексті основних типологічних рис, потенційно притаманних усному розмовному мовленню.

Як зазначає С. П. Бибик, розмовність – це явище лексико-синтаксичної стильової взаємодії розмовного й публіцистичного, художнього, наукового, офіційно-ділового стилів та критерій функціонально-стильової нормативності усного та писемного тексту [1, 24]. Це така властивість літературної мови, що засвідчує взаємопроникність її усної та писемної форми, наявність динамічної функціональної та психологічної основи [2, 60].

Варто зазначити, що до засобів стилізації розмовності в творах художньої літератури належать мовні одиниці різного рівня, зокрема розмовні слова, фразеологізми, граматичні форми, засоби синтаксису тощо. Залежно від інтенції автора, в художній текст можуть бути введені й такі форми та конструкції розмовної мови, що перебувають за межами загальнолітературної норми (діалектизми, просторіччя, вульгаризми). Усі ці засоби стилізації розмовності представлені у творах Е. М. Ремарка.

Еріх Марія Ремарк – один із найвідоміших німецьких письменників ХХ століття. Однак і нині творчість митця перебуває в полі зору літературознавців, мовознавців та перекладознавців. Його творчий доробок складає більше двох десятків романів, оповідань, сценаріїв, есе. Позаяк більшість творів Ремарка написані в жанрі реалістичного роману, цілком природним є прагнення автора наблизити оповідь до реальних мовленнєвих ситуацій, як у діалогах, так і в авторському мовленні. Відтак, діалоги та монологи письменника насичені живою розмовною мовою.

Розгляньмо окремі випадки моделювання розмовної мови у творі Е. М. Ремарка “Drei Kameraden” та способи відтворення розмовності в українському перекладі Миколи Дятленка та Аркадія Плюти.

Розмовна мова у Ремарка рясніє скороченими формами, які часто використовуються автором у діалогах та монологіях, аби відтворити природний колорит. Графічно такі форми позначаються апострофом, який стоїть на місці літер (звуків), які в усному мовленні не вимовляються. Наприклад: “*Hat’s geschmeckt?*” [3, 6] замість “*Hat es geschmeckt?*”; “*Ich hab’ nicht viel Zeit*” [3, 113] замість “*Ich habe nicht viel Zeit*”. Таких прикладів насправді можна навести чимало. В українській мові можливості застосування цього графічного знаку обмежені орфографічними нормами, позаяк він в основному використовується для відокремлення йотованих голосних літер від попередніх губних приголосних та «р». Тож перекладачам доводиться шукати інші засоби стилізації розмовності. У випадку з наведеними прикладами перекладачі вдаються до формальних трансформацій на синтаксичному рівні [4, 203]. У перекладі першого речення інтерпретатори шляхом додавання вводять у речення розмовне «ну як»: «Ну як, сподобалось?» [5, 3]. У другому ж реченні використовують інверсію «Часу в мене небагато» [5, 95], яка лише частково відтворює елемент розмовності оригіналу.

Іноді інтерпретатори компенсують стилістичні втрати при перекладі в іншому місці тексту, як у випадку з наступним реченням: “*Ich schenkte ihr noch ein Glas ein. Sie kippte es herunter und verließ lobpreisend die Werkstatt*” [3, 8]. М. Дятленко та А. Плюта переклали цей уривок першотвору в такий спосіб: «Я налив їй ще стопку. Вона одним духом осушила її і, нахваляючи мене, попрямувала, похитуючись, з майстерні» [5, 5]. В оригіналі цілком нейтральна лексема “*das Glas*” (склянка, чарка) перекладається розмовним словом «стопка». Дієслово “*kippen*”, яке у прямому сенсі має значення «перевертати», а в переносному – «швидко випити» перекладене лексемою «осушити», яка має яскравіше розмовно-стилістичне забарвлення, ніж оригінал. До того ж через додавання сполуки «одним махом» переклад отримує ще більший елемент розмовності. Таким чином, спостерігаємо застосування формально-змістової перекладацької трансформації у конотативному плані (функціонально-стилістична) [4, 205].

Отже, дослідивши роман Е. М. Ремарка “Drei Kameraden” можна дійти висновку, що розмовність у художньому мовленні автора реалізується через розмовну марковану лексику і фразеологію, традиційні словотвірні типи, розмовний синтаксис і характеризується використанням емоційних та експресивних форм, що виявляють безпосередні оцінки мовця. Усі ці елементи художньої стилізації розмовності надають текстові невимушеності й безпосередності. Зіставний аналіз текстів першотвору та перекладу засвідчує, що у процесі пошуку відповідностей інтерпретатор наштовхується на значні труднощі, пов’язані з розбіжностями у системі двох мов. Подоланню цих труднощів сприяє застосування низки перекладацьких трансформацій різних рівнів.

Список використаної літератури:

1. Биби́к С. Диференційні ознаки розмовно-побутового стилю літературної мови / С. Биби́к // Українська мова. – 2011. – № 4. – С. 22-31.

2. Бибик С. Стильова розмовна норма та розмовна лексика / С. Бибик // Культура слова. – 2011. – Вип. 74. – С. 59-65.
3. Remarque E. M. Drei Kameraden / Erich Maria Remarque. – Köln : Kiepenheuer & Witsch, 1991. – 585 S.
4. Селіванова О. О. Проблема диференціації перекладацьких трансформацій / О. О. Селіванова // Нова філологія. – 2012. – № 50. – С. 201-208.
5. Ремарк Е. М. Три товариші / Еріх Марія Ремарк ; пер. з нім. М. Дятленко, А. Плют ; худож. оформл. К. Бобровников. – К. : Молодь, 1959. – 415 с.

Науковий керівник: викладач Ю. В. Опанасенко

МЕТАФОРА В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ ДЕНА БРАУНА «ЦИФРОВА ФОРТЕЦЯ»

О. С. Коваленко

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Метафора – це стилістичний засіб, без якого будь-який літературний твір був би менш яскравим та захопливим, відтак адекватний переклад першотвору є дуже важливим фактором задля збереження комунікативного впливу на читача. В оригіналі роману Дена Брауна «Цифрова фортеця» метафора посідає провідне місце серед інших стилістичних фігур та надає загадковості й напруги описаним у фантастичному трилері подіям.

Образи й світосприйняття людини іноді набагато легше передати за допомогою непрямого, переносного значення, де в нагоді стає метафора. Процес метафоризації дуже тісно пов'язаний із мовною картиною світу, адже людська мова залежить від світобачення та сприйняття, як зазначає Арутюнова Н. Д. у своїй праці «Лінгвістика та поетика» [2, с. 149].

Основна проблема при перекладі метафор полягає у тому, наскільки культурно-мовні традиції мови оригіналу близькі або далекі від мови перекладу. За словами Романюги Н. В., існує таке поняття як метафорична семантика, що включає в себе кілька взаємопов'язаних елементів, таких як: початкове значення слова, образ слова та новий понятійний зміст, що утворюється внаслідок осмислення метафори [3, с. 218].

Метафору, за О. О. Селівановою, розглядаємо як «найпродуктивніший креативний засіб збагачення мови, вияв мовної економії, семіотичну закономірність, що виявляється у використанні знаків однієї концептуальної сфери на позначення іншої» [4, с. 388].

Метою статті є дослідження різних видів метафоричних трансформацій в українському перекладі роману «Цифрова фортеця» Дена Брауна. Окреслені в межах нашого дослідження типи метафоричних перекладацьких заміни здійснено в межах концепції О. О. Селіванової про нову типологію перекладацьких трансформацій. Метафоричні трансформації, за словами дослідниці, по суті, є синонімічними замінами, здебільшого контекстуального типу. У їхньому складі виокремлюємо деметафоризацію, реметафоризацію, трансметафоризацію [5, с. 205].

Найрозповсюдженішим типом метафоричних трансформацій у досліджуваному творі виявилась трансметафоризація – заміна донорської зони метафори в перекладі [5, с. 205]. На нашу думку, це покликано різними архетипами та асоціаціями носіїв мов. Напр.: «*at blinding speed*» // «з *блискавичною швидкістю*» – для позначення концепту ШВИДКІСТЬ перекладач використовує знак концепту ПРИРОДНЕ ЯВИЩЕ – *блискавка*. У наступному прикладі «*caught into a virtual intelligence blackout*» //